

ILLESZKEDÉS, MEGTARTVA MEGÚJÍTÁS

Év háza 2017, földj

Szöveg:
Dénes Eszter

Építészet, fotó: **Dénes** György

Belsőépítészet: **Dénes** Eszter

Balatonhenye a Káli-medence északkeleti mellékmedencéjének végén, a Dobogó-patak partján fekszik. Mára mindössze százhatvan lakos otthona ez az Árpád-kori település. A Balatontól alig tíz kilométerre fekvő zsákfalú úgy búvik meg a Henyei-hegy lábánál fekvő völgyben, hogy szinte meg sem találják térkép nélkül. A településen több szép, 19. században épült népi építészeti emléket találhatunk, az egykori módos porták, templomok a község nemesi múltjára emlékeztetnek. Henyén megállni látszik az idő. A zsákfalú létnek bizony megvannak az előnyei is... Átmenő forgalom csak az országos Kéktúra miatt akad, szigorúan gyalogos formában. A mérhetetlen nyugalom mellett az erre tévedőnek feltűnik a falukép harmóniája. Az „átkos” sebzései, melyeket a tóparti településeken szinte már megszoktunk, nem mutatkoznak: az utcaképet nem törik meg kádárkockák, lapostetős vegyesbolt-kocsmakultúrház lerobbant maradványai. A közterületek rendezettek, de nem „elvárogólag” – mindent laza természetesség hat át. Balatonhenye a nyolcvanas évek végétől vált alkotásra és elvonulásra alkalmas lakó-, és főként kedvelt nyaralóhely-

lyé a fővárosi értelmiség, a művészvilág számára. Már annak, aki tudott a zsákfalú titkáról, és nem az ennél „pezsgőbb” Köveskálón vagy Kővágóörsön keresett magának felújítható kis parasztházat. Az utóbbi évtizedekben egyre több külföldi vásárol magának a faluban ingatlant. Ezekben a portákon már megjelenik az a fajta perfekcionizmus, ami sosem volt jellemző erre a vidékre...

A megbízás a baráti körből érkezett, mely már önmagában nehéz terep. Egy Henyén eltöltött varázslatos nyár után a kisgyermekes házaspár megvásárolta a falu egyik legjellegtelenebb, romos épületét. A régi parasztportát talán az ötvenes-hatvanas években építették át a korra jellemző részletmegoldásokkal, itt-ott talált maradék-, hulladékanyagokból toldozva-foldozva egy korábban itt álló

■ Meglévő falszerkezet
 ■ Új falszerkezet

▲ Földszinti alaprajz

épületet. Tömegében őrizte még az eredeti jelleget, egy része évtizedeken keresztül lakatosműhelyként szolgált.

A rendkívül kifinomult ízléssel rendelkező megbízók abban egyetértettek, hogy Hénye atmoszférájába illeszkedő nyaralót szeretnének, ebben nagy segítségükre volt a Balaton-felvidéki Építészeti Útmutató. Míg azonban az egyikük inkább a romantikus jelleget, másuk a „modernebb” irányt pártolta. Ez a kettősség azonban termékenyen hatott az építészre. Olyan átmenetet igyekezett megragadni, mely arányaiban és anyaghasználatában a régmúlthoz kötődik, míg egyes részleteiben a mai kort tükrözi, egyensúlyt teremtve a kettő között.

De vajon lehet-e ma olyan építészeti művelni, amely egyenlő távolságra van a múlttól és jövőtől? El lehet-e kerülni a természetlen múltba révedést, vagy az utópisztikus jövő csapdáját mint két végletet? Megőrizni a ránk hagyományozott értékeket, mindeközben helyes válaszo-

kat adni építészeti kérdéseire? Hogyan lehet illeszkedni egy ilyen erős hatásokkal bíró Balaton-felvidéki utcaképhez?

Mindenekelőtt kézenfekvő és olcsó megoldás lett volna a telken álló romos, és első látásra teljesen értéktelen épület elbontása, helyére pedig egy új tervezése és felépítése. Ráadásul itt a hely szellemét nem létrehozni, hanem megragadni kellett, hiszen az évszázados kultúra elemei Hényén pontosan letapogathatók. A tervező és a megbízó azonban mégis másképpen döntött. Hénye atmoszférájának lényegét az évszázadok során szervesen nőtt jelleg adja. Ezt a folyamatot nem megtörni, hanem tovább szőni kívánták azzal, hogy az új funkciókat a meglévő alaprajzi rendszerben helyezték el, így az épület nem nötte túl eredeti önmagát. Amit lehetett, szerkezetként vagy alapanyagként megtartottak a régi épületből. Az egykori lakás, a műhely és a raktár terének egybenyitásával alakították ki az új igényeknek megfelelő tereket: egy nagy méretű, fedett teraszhoz kap-

csolódó konyha-étkező-nappali egységet, két hálószobát és egy vizesblokkot, valamint egy kamra- és tárolóhelyiséget. Nem kellett szerencsére meggyőzni a tulajdonosokat a ma megszokott tetőtér-beépítés szükségtelenségéről. A legtöbb épületfelújítás ugyanis ezen, valamint a megrendelők túlméretezett, a nyaralótól megkívánható lezserebb életformát figyelmen kívül hagyó igényein vérzik el. A tető megemelése, a tetőablakok, tetőkiemelések megjelenése nemigen tud illeszkedni a Balaton-felvidék jellegzetes léptékű szövetébe. Ennél az épületnél a padlásfödém elbontásával belső, faszerkezetű galéria került kialakításra a vendégek számára, mely mindössze egyetlen tetőablakkal nyílik a kert felé. Az épület utca felőli homlokzata, a tömör és áttört felületek aránya tekintetében megőrizte a hagyományos egyensúlyt. Ide hagyományos pallótokos ablak készült az asztalosüzemben, ahol nem volt probléma az sem, hogy a helyi szokásnak megfelelően a kifelé-befelé nyíló szárnyak közé kellett elhelyezni a vaspálcákat.

A kert felőli homlokzat nagyobb, modern áthidalású üvegfelületekkel nyílik meg, a meleg zöld felületkezelés és a határozott megjelenésű zsalugáterek öltöztetik a házat. A nappalihoz kapcsolódó fedett-nyitott terasz a vidékre jellemző változatos tornácmegoldásokból merít ihletet. Az épület anyaghasználatában és az alkalmazott kivitelezési technológiákban is hagyományosnak tekinthető. A tetőre bontott cserép került – felváltva a szabványos minősítésből eredő

hivatali packázást –, a tető kiszellőztetése nem cserépszellőző elemmel, hanem egyedi rakásmóddal történik. A nappali látszó kőfalához az épületből, valamint a melléképületekből kibontott kőanyagot használták fel, csakúgy, mint a kerítéshez, mely az egykori disznóól romjaiból éledezt újjá. A burkolat olajozott felületű fertőszéplaki laptégla, a fal hagyományos meszelést kapott. Az egykori romos épület leginkább épen maradt része

a kis borospince volt, melyhez szinte nem is kellett hozzányúltni. A hagyományos technológiák és a természetes anyagok alkalmazása azonban járt némi kompromisszummal is: bár mindent – még a műanyagból épült házat is – gondozni szükséges, ennél az épületnél az állagmegóvás és a törődés fokozottabban igényelt. Ami a kertet illeti, valamennyi fa megmentésre került, gondos kertépítészeti terv alapján folyamatban van egy hagyományos, a tájjal összefonódó Balaton-felvidéki kert kialakítása, honos és nem egzotikus növényekkel gazdagon beültetve.

Amit eddig felsoroltam, mondhatnánk – semmi különös. Egy, az épített környezetbe simuló nyaralóépület, az újdonság erejével ható, drága és egyedi részletmegoldások, trendi elemek nélkül, ugyanakkor néhol merész, de a kötöttségeken belül maradó kialakítással. A megtartva megújítás gondolatísága adja azt a plusztöltetet, mely jó példával szolgálhat a Balaton-felvidéken, vagy bárhol az országban építeni vágyóknak. A 2017-es Év háza pályázat földija azt bizonyítja, hogy szabad merni a trendtől eltérni, lehet hagyományosat alkotni a negédesség vádja nélkül is. Az épület utóélete, és a hozzá kapcsolódó új megbízások pedig azt mutatják, a trenden talán lehet fordítani...

A helyiek az épületet befogadták. A tető elkészültekor, ahogy illik, bokréta várta a tulajdonosokat és a gesztuson meglepődött, egyben meghatódott ácsot. Az ablak színét pedig állítólag már „a henyei zöldként” emlegetik...

HOUSE OF THE YEAR 2017 SIMULTANEOUS INTEGRATION, PRESERVATION AND INNOVATION

The holiday home in Balatonhenye represents the successful fusion of local tradition and contemporary trends by mixing traditional design and building materials with a modern eye for details and creating a fine balance between the two. The unique charm of Henye exudes from the centuries-long organic development of the settlement. The new functions were designed to integrate seamlessly into the existing settlement plan, proposing not to halt, but further this organic process, and to ensure that the new building retains as much as possible from the original construction. The idea of simultaneous innovation and preservation creates added value, providing a viable alternative for builders, not only in the Balaton Uplands, but anywhere else in the country. As proven by the winning entry of the 2017 House of the Year Award, the courage to create something different may become the drive behind preserving the constructed heritage without becoming superfluous.